

**НАЛЕЖНІСТЬ ТА ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА З ПОТЕЧНИМ
МАЙНОМ**

Мурга О. Г.

здобувач ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 – Право

Міжнародний гуманітарний університет

*Науковий керівник: **Подобний О. О.***

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Відповідно до чинного наразі кримінального процесуального кодексу (ч. 1 статті 85), належними є докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів [1].

Належність означає, що за допомогою певних доказів з'ясовуються обставини та перевіряються факти, які мають пряме відношення до матеріалів справи, за допомогою чого встановлюється істина що сприяє прийняттю всебічного, повного та об'єктивного рішення. Вирішуючи питання про належність доказів, слід з'ясувати два основних елементи:

1) яке мають відношення факти, для встановлення яких вилучаються та досліджуються первинні дані, до встановлення обставин які підтверджуються таким доказом у кримінальному провадженні;

2) чи підтверджуються обставини вчинення кримінального правопорушення даним доказом.

У першому випадку слідчим, дізнавачем або прокурором перевіряється первинна інформація, яка може підтвердити чи спростувати обставини вчинення кримінального правопорушення та яка міститься в даному доказі.

В другому випадку слідчим, дізнавачем або прокурором перевіряється імовірність обставин на які вказує доказ, а саме реальність їх настання.

Належними слід визнати:

1) відомості про обставини, які складають кінцеву мету доказування, скажімо, відомості, які повідомив свідок про те, що він бачив, як

підозрюваний наносив побої потерпілому (провадження здійснюється за фактом заподіяння потерпілому тяжких тілесних ушкоджень);

2) відомості про проміжні (доказові) факти – дані, які встановлюються на підставі непрямих доказів – факт перебування підозрюваного на місці події, факт висловлювання ним погроз на адресу потерпілого, знайдення у підозрюваного речей, що належали потерпілому тощо;

3) відомості про допоміжні факти, тобто про обставини, за допомогою яких перевіряється достовірність зібраних раніше доказів – дані про певні вади свідка, за наявності яких він не міг правильно сприймати деякі обставини; дані про те, що з певного місця можна побачити певні події; це також відомості про можливість одержати нові докази – дані про те, що на місці події знаходились певні особи, які були очевидцями події [2].

Згідно з частиною 1 ст. 86 КПК України, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК [1]

В. О. Попелюшко зазначає: «Допустимість доказу дослідники цього процесуального інституту визначають як сукупність вимог, що їх висунуто законом до процесу формування доказів, які полягають у тому, що належна до справи інформація повинна бути одержана: а) уповноваженою на те особою або органом; б) зі встановленого законом джерела; в) із дотриманням правил проведення процесуальної дії, в ході якої отримано доказ; г) із дотриманням усіх вимог закону про фіксацію та результати слідчої дії» [3].

Як зазначається в рішенні Конституційного суду України № 12-рп/2011 від 20 жовтня 2011 року у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України КСУ, визнаватися допустимими і використовуватися як докази в кримінальній справі можуть тільки фактичні дані, одержані відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства. Перевірка доказів на їх допустимість є найважливішою гарантією забезпечення прав і свобод людини і громадянина в кримінальному процесі та ухвалення законного і справедливого рішення у справі [5].

Згідно з частиною 3 ст. 62 Конституції України, обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь [5].

Відтак, основним законом визначено основу для допустимості доказів у кримінальному провадженні, із дотриманням обов'язкового способу їх одержання законним шляхом, тобто у спосіб визначений законодавством.

Як приклад допустимого доказу при розслідуванні шахрайства з іпотечним майном, можна навести вилучення в підозрюваного під час обшуку, здійсненого на підставі ухвали слідчого судді, довідки банку про відсутність заборгованості, яка містить ознаки підроблення та була

використана зловмисником під час проведення державної реєстрації внесення змін до Державного реєстру іпотек.

Недопустимим вищенаведений доказ міг бути у випадку вилучання його компетентним органом без дотримання встановленого порядку отримання доступу до речей, тобто без ухвали слідчого судді.

Отже, під час перевірки доказів на їх допустимість, уповноважена особа з'ясує, чи було ж дотримано кожну із чотирьох складових допустимості: уповноважений суб'єкт, із визначеного законом джерела, із дотриманням процесуального порядку, із дотриманням інших вимог закону.

Що ж стосується належності доказів, то власні думки, висновки, припущення, міркування не можуть бути належними доказами у справі. Стороною обвинувачення повинні бути визнані як належні ті докази, на підставі яких можна з'ясувати всі зазначені обставини.

Таким чином, встановлення належності та допустимості доказів є фундаментальним етапом розслідування шахрайства з іпотечним майном.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012р. № 4651-VI. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 18.04.2024).

2. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко / Одеса, *Фенікс*, 2020. 195 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c3097bff-798a-4feb-aab0-502a165ed4e8/content> (дата звернення 18.04.2024).

3. Попелюшко В. О. Предмет захисту та його доказування в кримінальній справі. *Прецедент*, 2005. 79 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_ТЕХТ/UP/POPELUSHKO_2005.pdf (дата звернення 18.04.2024).

4. Рішення конституційного суду України від 20 жовтня 2011 року у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11> (дата звернення: 18.04.2024).

5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 18.04.2024).